

Nowak, Franciszek

"Polska służba medyczna w powstaniach śląskich i plebiscycie", Krzysztof Brożek, Katowice 1973 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 19/1, 166-167

1974

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Druga część wydawnictwa przedstawia biografię Semmelweisa, następnie daje wgląd w organizację i dzieje Muzeum, informuje o posiadanych zbiorach muzealnych i bibliotecznych, wśród których znajdują się cenne inkunabuły i bibliofilskie „białe kruki”, węgierskie i obce. Dzieło kończy omówienie wydawnictw Muzeum, obszerny wykaz bibliograficzny klasyków historii medycyny, wśród których nie zabrakło prof. Władysława Szumowskiego oraz wykaz współpracowników instytucji.

Niezwykle staranna szata graficzna i przejrzysty tekst dają czytelnikowi wgląd zarówno w budapeszteński skarbiec historyczny, jak i w dzieje i rozwój sztuki lekarskiej, od czasów prehistorycznych do najnowszych.

Dla czytelnika, który nie zna Muzeum Semmelweisa omawiana publikacja stanowi zachętę do odbycia wycieczki, dla tych z kolei, którzy je znają, będzie miłą pamiątką, instruktywną i cenną dla każdego, kto interesuje się dziejami nauki i kultury.

Pozostaje żałować, iż Kolegom z Budapesztu nie mogliśmy jeszcze w tej chwili przedstawić warszawskiego odpowiednika muzeum, choć o potrzebie uporządkowania naszych obszernych zbiorów niejednokrotnie była już mowa. Oby węgierska publikacja mogła stać się dla nas bodźcem w tym względzie! Budapeszteńskim Kolegom zaś trzeba pogratulować i jednocześnie pozazdrościć.

Romuald Wiesław Gutt

Krzysztof Brożek: *Polska służba medyczna w powstaniach śląskich i plebiscycie*. Katowice 1973 Wydawnictwo „Śląsk” ss. 356, nłb. 1, ilustr.

Autor książki należy do młodych i zdolnych historyków medycyny. Od szeregu już lat bada dzieje śląskiej służby zdrowia, a rezultatem jego mrówczej dociekliwości i wyjątkowej pasji są liczne artykuły i większe rozprawy drukowane w różnych czasopiśmiech.

Prezentowana obecnie pozycja jest owocem sumiennych badań źródłowych autora nad dziejami zrywów powstańczych i akcji plebiscytowych oraz udziałem w nich pracowników służby zdrowia. Aczkolwiek dorobek historiografii powstań śląskich jest pokaźny, to jednak zagadnienie zabezpieczenia medycznego wojsk powstańczych traktowano dotychczas marginesowo, bądź wręcz pomijano. Pięknie wydana książka Krzysztofa Brożka wypełnia dotychczasową lukę w tej dziedzinie i stanowić będzie niewątpliwie źródło inspiracji do dalszych uzupełniających opracowań.

Praca składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów, zakończenia, wykazu źródeł, krótkiego słownika biograficznego, streszczeń obcojęzycznych (rosyjskiego, angielskiego i niemieckiego) oraz indeksu nazwisk.

W obszernym wstępie autor zapoznaje czytelnika z celami, jakie sobie wytknął podejmując badania, omawia źródła, z których korzystał oraz zaznajamia z historią medycznej grupy zawodowej: lekarzy, farmaceutów i drogistów, którzy na przełomie wieku XIX i XX, a zwłaszcza w pierwszym dwudziestolecu obecnego stulecia, stanowili trzon polskiej inteligencji na Górnym Śląsku. Grupą tą przodowała w akcjach oświatowych i uświadamiających na tych terenach.

Główny trzon pracy poświęcony jest rozwojowi wypadków, jakie rozgrywały się na spornych terenach Śląska w latach 1918—1922. Sporo miejsca autor poświęcił działalności Polskiego Czerwonego Krzyża, podkreślając, że organizacja ta odegrała niezwykle pożyteczną rolę, niosąc pomoc chorym i rannym powstańcom oraz ludności cywilnej, jak również organizując dożywianie bezrobotnych i bezdomnych.

Ciekawie napisana rozprawa stanowi interesującą lekturę a dobra polszczyzna zachęca do głębszego poznania historii ludu śląskiego i współpracującej z nim inteligencji medycznej. Pozycja ta powinna się znaleźć zarówno w bibliotekach publicznych i naukowych, jak również w księgozbiorach prywatnych lekarzy farmaceutów i innych pracowników służby zdrowia. Jest to książka godna polecenia wszystkim.

Zastrzeżenie może budzić jedynie wykaz biograficzny pracowników służby zdrowia, w którym zamieszczono nazwiska osób żyjących. Można było tego uniknąć poświęcając więcej miejsca w treści wyjątkowo zasłużonym działaczom. Także zakończenie omawiające „losy pracowników powstańczej służby zdrowia w latach 1922—1972” nie odpowiada tytułowi książki. Część ta winna się znaleźć w osobnej publikacji poświęconej czasom międzywojennym, okresowi okupacji i latom współczesnym. W publikacji takiej należałoby omówić bardziej szczegółowo działalność organizacji naukowych i zawodowych śląskiej służby zdrowia. Zwłaszcza okres okupacji hitlerowskiej i pierwsze lata po zakończeniu wojny wymagają wnikliwego opracowania.

Franciszek Nowak

Z C Z A S O P I S M

HISTORYCZNE NUMERY „PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO”

Numery 3 i 5 z 1973 r. miesięcznika „Przemysł Chemiczny” bez przesady można nazwać historycznymi. Oba też dotyczą historii przemysłu chemicznego w Polsce. Pierwszy poświęcony jest 50-leciu czołowej placówki badawczej przemysłu chemicznego — Instytutowi Przemysłu Chemicznego, drugi zaś historii ruchu stowarzyszeniowego chemików w Polsce od czasów najdawniejszych po rok 1972, oraz jubileuszom dwudziesto- i dwudziestopięciolecia chemicznych branżowych instytutów naukowo-badawczych.

Artykuły w numerze 3 miesięcznika dotyczą w zasadzie dorobku Instytutu w ostatnich 10 latach (1963—1972). Warto nadmienić, że w obecnej formie Instytut Chemii Przemysłowej powstał w 1971 r. z połączenia Instytutu Chemii Ogólnej i Instytutu Tworzyw Sztucznych. Poprzednim okresem działalności IChP poświęcone były specjalne numery 4/1958 i 12/1963 „Przemysłu Chemicznego”. Z tematyki ściśle historycznej na uwagę zasługuje poczet dyrektorów Instytutu w okresie ubiegłych 50 lat, listy zasłużonych i długoletnich pracowników, a także krótki zarys dziejów tej placówki od założenia w 1922 r., przedstawiony w artykule *Osiągnięcia badawcze Instytutu Żoliborskiego* pióra M. Skowenskiego, J. Obłója i L. Zakrzewskiego. Wszystkie materiały omawianego zeszytu stanowią pełny zestaw referatów przygotowanych na rozszerzoną uroczystą sesję Rady Naukowej IChP, zorganizowaną w dniach 10 i 11 kwietnia 1973 r. z okazji 50-lecia. Numer zamyka spis publikacji i patentów pracowników Instytutu od roku 1963.

Numer 5/1973 „Przemysłu Chemicznego” poświęcony jest w całości historii ruchu stowarzyszeniowego chemików w Polsce przedstawionym na tle historii techniki i przemysłu chemicznego (artykuł pod redakcją J. Korytkowskiego), oraz jubileuszom dwudziesto- i dwudziestopięciolecia następujących placówek naukowo-badawczych resortu chemii: Instytutu Ciężkiej Syntezy Organicznej w Blachowni Śląskiej (1952—1972), Instytutu Przemysłu Farmaceutycznego w Warszawie (1952—1972), Instytutu Przemysłu Organicznego w Warszawie (1952—1972), Instytutu Chemii Nieorganicznej w Gliwicach (1948—1973), Instytutu Nawozów Sztucznych w Puławach (1953—1973), Instytutu Włókien Sztucznych i Syntetycznych w Łodzi (1952—